

mádě, práci, a škola nám říká: „Už nejsi v rodině“, a armáda říká: „Už nejsi ve škole...“ Někdy různé segmenty odkazují na různá individua a skupiny a jindy je to totéž individuum nebo skupina přecházející od jednoho segmentu k jinému. Ale tyto podoby segmentarity (binární, kruhová, lineární) jsou vždy svázaný jedna s druhou, a dokonce jedna do druhé přecházejí a mění se podle úhlu pohledu. Svědčí o tom již divoši: Lizot ukazuje, jak je společný Dům kruhově uspořádan od vnitřku k vnějšku do série mezikruží, kde se odehrávají jisté typy lokalizovatelných činností (kulty a ceremonie, dále výměna majetku, pak rodinný život a následně odpad a výkaly); zároveň je ale „každé z těchto mezikruží samo příčně rozděleno a každý segment připadá určitému rodu a je dále dělen mezi různé skupiny sourozenců“.¹ Lévi-Strauss ukazuje v obecnějším kontextu, že dualistická organizace primitivních lidí má kruhovou formu a přechází také v lineární formu, přičemž zahrnuje „bezpočet skupin“ (nejméně tři).²

Proč se vracet k primitivním lidem, když se jedná o náš život? Pojem segmentarity byl vytvořen etnology pro popis takzvané primitivních společností bez pevného státního aparátu, soustředěné moci i zvláštních politických institucí. Společenské segmenty tudíž mají podle úkolů a situací jistou pružnost mezi dvěma extrémními póly spojení a rozštěpení; patří tu velká komunikativnost mezi heterogenními prvky, takže existuje spousta způsobů, jak spojit jeden segment s jiným; lokální konstrukce, která vylučuje, aby se dala dopředu určit základní doména (ekonomická, politická, právní, umělecká); mají vnější, situační vlastnosti nebo vztahy neredukovatelné na vnitřní, strukturální vlastnosti; kontinuální aktivita způsobuje, že segmentaritu nelze uchopit nezávisle na procesu segmentace, probíhající tlakem, vyčleněním, spojením. Primitivní segmentarita je zároveň charakterizována polyvokálním *kódem*, postaveným na rodech, jejich proměnlivých situacích a vztazích, a putující *teritorialitou*, založenou na zamotaných lokálních děleních. Kódy a teritoria, klanové rody a kmenové teritoriality tvoří relativně pružnou látku segmentarity.³

Přesto se nám zdá těžké říct, že jsou společností s formou státu nebo i naše moderní státy méně segmentární. Klasický protiklad segmentár-

¹Jacques Lizot, *Le cercle des feux*, Ed. du Seuil, Paris 1976, s. 118.

²Claude Lévi-Strauss, *Strukturální antropologie I*, Atgo, Praha 2006, kap. VIII: „Existují dualistické organizace?“

³Viz dvě exemplární studie in: *Systèmes politiques africains*, P.U.F., Paris 1964, studii Meyera Fortese o Tallensích a studii Evanse-Pritcharda o Nouerech.

IX

1933 — MIKROPOLITIKA A SEGMENTARITA

Segmentarity (soubor typů)

Jsme segmentarizováni odevšad a všemi směry. Člověk je segmentární tvor. Segmentarita patří ke všem stratum, jimiž jsme tvořeni. Bydlet, pohybovat se, pracovat, hrát si: život je prostorově a společensky segmentarizován. Dům je segmentarizován podle účelů jednotlivých místností; ulice podle uspořádání města; továrna podle povahy prací a úkonů. Jsme segmentarizováni *binárně*, podle velkých duálních opozic: společenské třídy, ale také muži a ženy, dospělí a děti atd. Jsme segmentarizováni *kruhově*, v čem dál širších kruzích, čím dál větších discích a mezikruzích, na způsob Joyceova „dopisu“: mé záležitosti, záležitosti mé čtvrti, mého města, mé země, světa... Jsme segmentarizováni *lineárně*, na přímce, přímkách, kde každý segment představuje epizodu nebo „proces“; jakmile ukončíme jeden proces, už začínáme jiný, navzdý řídicí nebo řízení, v rodině, škole, ar-

ního a centralizovaného se jeví jako nevhodný.¹ stát nejenže uplatňuje vliv na segmenty, které udržuje nebo jimž dává přežít, ale má a prosazuje vlastní segmentaritu. Možná má protiklad, postavený sociology mezi segmentárním a centrálním, jistý biologický podklad: kroužkovec a centrální nervová soustava. Ale sám centrální mozek je červ, ještě segmentarizovanější než ostatní, včetně všech vikariancí a jim navzdory. Neexistuje protiklad centrálního a segmentárního. Moderní politický systém je globální celek, unifikovaný a unifikující. Je však takový proto, že zahrnuje soustavu vedle sebe ležících, vzájemně se překrývajících, uspořádaných podsystemů. Analýza rozhodování tak odhaluje celou řadu přípravení a dílčích procesů, které jsou navzájem spojeny, ale nikoli bez posunu a přesunu. Technokracie funguje na základě segmentárního rozdělení práce (včetně mezinárodního rozdělení práce). Byrokracie existuje jen prostřednictvím přepažených kanceláří a funguje díky „přesunům cílů“ a odpovídajícím „dysfunkcím“. Hierarchie není pouze pyramidální, kancelář šéfa je na konci chodby stejně jako na vrcholu věže. Zkrátka bychom řekli, že moderní život segmentaritu nesvrhl, ale naopak jí obzvláště utvrdil.

Spíše než stavět do protikladu segmentární a centralizované by tudíž bylo třeba rozlišovat dva typy segmentarity, jednu „primitivní“ a měkkou a druhou „moderní“ a tvrdou. A toto rozdělení přezkoumá každý z předchozích obrazů:

1) Binární protiklady (muži-ženy, ti nahoře a ti dole atd.) jsou velmi silné v primitivních společnostech, ale zdá se, že jsou výsledkem strojů a uspořádání, která sama binární nejsou. Sociální binarita muži-ženy ve skupině zavádí pravidla, podle nichž si muži i ženy mají vybírat své partnery z jiných skupin (díky tomu existují vždy nejméně tři skupiny). Lévi-Strauss tak může ukázat, že v takové společnosti dualistické uspořádání nikdy neexistuje samo o sobě. Pro moderní nebo spíše státní společnosti je naopak charakteristické uplatňovat duální stroje fungující jako takové a zároveň postupovat prostřednictvím vzájemně jednoznačných (*bi-univoques*) vztahů a postupně skrze binarizované volby. Třídí, pohlaví jsou po dvou, a trojstranné fenomény jsou výsledkem převodu duálního spíše než naopak. Už jsme se s tím setkali, jmenovitě u stroje tváře, který

¹ Georges Balandier analyzuje způsob, jimiž etnologové a sociologové tento protiklad definují. *Anthropologie politique*, P.U.F., Paris 1967, s. 161–169.

se v tomto ohledu liší od primitivních strojů hlav. Zdá se, že moderní společnosti pozvedly duální segmentaritu na úroveň soběstačné organizace. Otázkou tudíž není, jestli mají ženy nebo ti dole lepší nebo horší status, ale z jakého typu organizace tento status plyne.

2) Stejně tak si můžeme všimnout, že kruhová segmentarita v primitivních společnostech nutně neobsahuje soustředné kruhy nebo kruhy se shodným středem. V měkkém režimu už středy fungují jako spousta *uzlů, očí* nebo *černých děr*; ale všechny navzájem nerezonují, nepřipadají na tentýž bod, neshlají se v jedinou centrální černou díru. Je tu multiplicita animistických očí, způsobující například, že je každému přidělena určitá zvířecí duše (duše hada, duše datla, duše kajmana...). Každá černá díra je obývána okem jiného zvířete. Bezpochyby tu zahlédneme tu a tam se rysovat operace tvrdnutí a centralizace: všechny středy musí procházet jediným kruhem, jenž má jediný střed. Saman kreslí čáry mezi všemi body či duchy, rýsuje konstelaci, paprskovitý soubor kořenů vedoucí k centrálnímu proudu. Zrození centralizované moci, v níž stromovitý systém ukázně přirůstky primitivního rhizomu?¹ A strom tu hraje zároveň roli principu dichotomie či binarity a osy rotace. Moc šamana je však ještě zcela lokalizována, je přímo závislá na určitém segmentu, podmiňena drogami a každý bod dál emituje nezávislé sekvence. Totéž nelze říct o moderních společnostech, nebo dokonce státech. Centralizované jistě nestojí proti segmentárnímu a kruhy zůstávají rozlišené. Ale stávají se soustřednými, jsou z nich definitivně učiněny stromy. Segmentarita tvrdne tím, jak všechny středy rezonují, všechny černé díry ústí do jednoho bodu akumulace coby ohniska kdesi za veškerými očima. Tvář otce, tvář učitele, tvář plukovníka, šéfa začínají být nadbytečné, odkazují na centrum označování procházející různými kruhy a pokračující veškeré segmenty. Pružné mikro-hlavy, zvířecí ztvárňování jsou nahrazeny makro-tváří, jejíž střed je všude a obvod nikde. Už to není *n* očí na nebi nebo ve stávaních-se-rostlinami a zvířaty, ale jedno centrální počítačové oko shrnující všechny paprsky. Centrální stát není konstituován zrušením kruhové segmentarity, ale soustředností odlišných kruhů nebo uvedením center do rezonance. *V primitivních společnostech je již právě tolik*

¹ O iniciaci šamana a roli stromu u Indiánů Yanomami viz Jacques Lizot, *Le cercle des feux*, s. 127–135. „Mezi jeho nohama je rychle vyhloubena díra a do ní usazena pata zapichovaná tyč. Turaewe kreslí po zemi imaginární čáry paprskovitě se rozšiřující kolem dokola. Říká: To jsou kořeny.“

center moci; nebo, chcete-li, ve státních společnostech je jich vždy již stejně tolik. Avšak státní společnosti se chovají jako aparáty rezonance, organizují rezonanci, zatímco ty primitivní ji brzdí.¹

3) Konečně z hlediska lineární segmentarity bychom řekli, že je každý segment podtržen, usměrňován, homogenizován sám za sebe, ale také vzhledem k ostatním. Nejenže má každý svou měrnou jednotku, ale mezi měrnými jednotkami je ekvivalence a převoditelnost. Korelátém centrálního oka je prostor, v němž se pohybuje, samo ale zůstává vzhledem ke svým pohybům neměnné. S řeckým městským státem a Kleisthénovou reformou se objevuje homogenní a izotopický politický prostor, který překódovává rodové segmenty, a zároveň začínají různá ohniska rezonovat v centru fungujícím jako společný jmenovatel.² Paul Virilio ukazuje, jak římské impérium ještě více než řecký městský stát prosazuje geometrický nebo lineární státní zájem, který s sebou přináší celkový nákras táborů a pevností, univerzální umění „vymezovat pomocí čar“, územní plán, nahrazení míst a teritorialit prostorem, přeměnu světa ve město, zkrátka čím dál tvrdší segmentaritu.³ Zdá se, že podtržené či překódované segmenty tak ztratily schopnost pučet, přišly o dynamický vztah s procesem segmentací, tvoření se a zánikání. Existuje-li jakási primitivní „geometrie“ (proto-geometrie), pak je to operační geometrie, kde jsou obrázce vždy neoddělitelné od svých afektů, linie od stávání se, segmenty od své segmentace: jsou tu „oblouky“, ale nikoli kruh, „čáry“, ale ne přímka, atd. Státní geometrie nebo spíš spojitost státu s geometrií se naopak manifestuje primátem elementu–teorému, který nahrazuje měkké morfologické

¹ Stát tudíž není definován pouze typem veřejných moci, ale jako ozvučná skříň pro privátní i veřejné moci. V tomto smyslu může Althusser říct: „Rozlišení na veřejné a privátní je rozlišení uvnitř buržoazního práva a platné v oblastech podřízených moci buržoazního práva. Oblast státu mu uniká, protože je mimo Právo. (...) Je naopak podmínkou veškerého rozlišení na veřejné a privátní.“ (Idéologie et appareils idéologiques d'Etat, in: *La pensée*, červen 1970).

² Jean-Pierre Vernant, *Mýthe et pensée chez les Grecs I*, Maspero, Paris 1965, 3. část („Tím, že se ohníš stává společným a stává se na veřejném a otevřeném prostoru agory, nikoli již uvnitř soukromých příbytků (...) začíná vyjadřovat centrum jako společný jmenovatel všech domů tvořících polis.“ S. 210).

³ Paul Virilio, *L'insécurité du territoire*, Stock, Paris 1976, s. 120, 174–175. O „kastrametraci“ „Geometrie je nutným základem promyšlené expanze státní moci v prostoru a čase; stát tak v sobě na oplátku má dostatečný obraz, který je ideální, pakliže je ideálně geometrický.“ (.) Ale Fénelon staví se proti státní politice Ludvíka XIV. vzkřikne: „Pozor na čáry a dábelské atributy geometrie!“

formace pevnými a ideálními podstatami, afekty vlastnictvím, proces segmentací předem určenými segmenty. Geometrie a aritmetika získávají moc skalpelu. Soukromé vlastnictví přináší katastrům překódovaný, do čtvrců rozdělený prostor. Nejenže má každá čára segmenty, ale segmenty jedné odpovídají segmentům jině: například režim mzdového systému vytváří korespondenci mezi peněžními segmenty, segmenty produkce a segmenty konzumovatelného zboží.

Můžeme sumarizovat hlavní rozdíly mezi tvrdou a měkkou segmentaritou. U tvrdého typu má binární segmentarita význam sama o sobě a závisí na velkých strojích přímé binarizace, zatímco u druhého typu jsou binarity výsledkem „multiplicit o n dimenzích“. Za druhé, kruhová segmentarita má tendenci se stát soustřednou, to znamená uvést všechna svá ohniska do jediného středu, který se neustále posouvá, ale v posunech zůstává neměnný a tvoří součást stroje rezonance. A konečně, lineární segmentarita prochází strojem překódování, tvořícím homogenní prostor *more geometrico*, a extrahuje segmenty určené co do své substance, formy a vztahů. Všimneme si, že tato rigidní segmentarita je vždy vyjádřena Stromem. Strom je uzlem stromovitosti nebo principem dichotomie; je osou rotace zajišťující soustřednost; je strukturou nebo sítí rastrující možnosti. Ale stavíme-li taktó proti sobě zestromovitělou segmentaritu a rhizomatickou segmentaci, není to jen proto, abychom ukázali dva stavy téhož procesu, ale také abychom izolovali dva odlišné procesy. Neboť primitivní společnosti fungují v podstatě prostřednictvím kódů a teritorialit. Je to dokonce rozdíl dvou elementů, kmenového systému teritorií a klanového systému rodů, co brání rezonanci,¹ zatímco moderní či státní společnosti nahradily slábnoucí kódy jednoznačným překódováním a ztracené teritoriality zvláštní teritorializací (odehrávající se přímo na poli překódovaného geometrického prostoru). Segmentarita je vždy výsledkem abstraktního stroje; ale ve tvrdém a měkkém nepůsobí tentýž abstraktní stroj.

¹ Meyer Fortes analyzuje rozdíl mezi „strážci země“ a náčelníky u Tallensů. Tento rozdíl týkající se moci je v primitivních společnostech dosti rozšířený; ale podstatné je, že je organizován tak, aby bránil rezonanci moci. Například podle Berthovy analýzy týkající se jávských Badujů je moc strážce země považována na jedné straně za pasivní či ženskou, ale na straně druhé je připisována nejstaršímu synovi: není to „vtírání se příbuzenství do politického řádu“, ale naopak „požadavek převedení politického řádu na příbuzenské termíny“, aby se zabránilo vybudování rezonance vedoucí k osobnímu vlastnictví (viz Louis Berthe, „Ainés et cadets, l'alliance et la hiérarchie chez les Baduj“, in: *L'Homme*, 3/4, červenec 1965).

Nestačí tedy proti sobě postavit centralizované a segmentární. Ale zrovna tak nestačí dát do protikladu dvě segmentarity, jednu měkkou a primitivní a druhou moderní a tuhou. Obě se sice liší, ale jsou neoddělitelné, navzájem propletené, vpletené jedna do druhé. Primitivní společnosti mají tvrdá jádra stromovitosti, která stát anticipují stejně jako zažehnavají. Naše společnosti jsou naopak stále ponořeny v měkké látce, bez níž by tvrdé segmenty nezuhly. Měkkou segmentaritu nelze přisuzovat pouze primitivním společnostem. Měkká segmentarita dokonce ani není pozůstatkem divocha v nás, je to zcela aktuální funkce, neoddělitelná od té druhé. Každou společnost, ale také každým individuem tedy procházejí dvě segmentarity zároveň: jedna molární a druhá *molekulární*. Liší-li se, je to tím, že nemají stejné členy, vztahy, povahu, stejnou multiplicitu. Ale jsou neoddělitelné, protože koexistují, přecházejí jedna ve druhou. Podobá je různá u primitivních společností a u nás, ale vždy je tu předpoklad obou. Zkrátka, všechno je politika, ale každá politika je zároveň *makropolitikou* a *mikropolitikou*. Vezměme si soubory typu vnímání nebo cítění: jejich molární uspořádání a tvrdá segmentarita nevylučují existenci celého světa nevědomých mikrovjemů, nevědomých afektů, jemných segmentací, které nezachycují a nezakoušejí stejné věci, jsou jinak rozvrženy a jinak fungují. Mikropolitika vnímání, afekce, konverzace atd. Vezměme-li si velké binární celky, jako je tomu v případě pohlaví nebo tříd, dobře vidíme, že přecházejí také v molekulární uspořádání jiné povahy a že je tu dvojitá vzájemná závislost. Obě pohlaví totiž odkazují k mnohým molekulárním kombinacím, v nichž je ve hře nejen muž v ženě a žena v muži, ale i vztah každého z nich ke zvířeti, rostlině atd.: tisíce malých pohlaví. A společenské třídy odkazují k „masám“, jež nemají tentýž pohyb, rozdělení, cíle ani způsob boje. Pokusy o rozlišení masy a třídy ve skutečnosti směřují k následující hranici: *pojem třídy je molekulární pojem, sledující typ segmentace neredukovatelný na molární segmentaritu třídy. Přesto jsou třídy vystřížené z mas, krystalizují z nich. A masy neustále proudí a vytékají z tříd. Ale to, že se navzájem předpokládají, nebrání rozdílu v jejich úhlu pohledu, povaze, stupnici a funkci (pojem takto chápané masy má úplně jiný význam, než jak ji chápe Canetti).*

Nestačí definovat byrokracií prostřednictvím tvrdé segmentarity s páženými, navzájem sousedícími kanceláři, s vedoucími kanceláři v každém segmentu a s odpovídající centralizací na konci chodby nebo na vrcholu věže. Protože je tu zároveň celá byrokratická segmentace, měk-

kost a komunikace mezi kanceláři, zvrácenost byrokracie, neustálá vynalézavost a kreativita prováděná navzdory administrativním předpisům. Je-li Kafka největším teoretikem byrokracie, pak proto, že ukazuje, jak na jisté rovině (ale na jaké, to nelze lokalizovat) přestávají být přepážky mezi kanceláři „přesnými hranicemi“, noří se do molekulárního prostředí, jež je rozpouští a zároveň zmožuje vedoucího kanceláře do mikropostav, které nelze poznat a identifikovat a nejsou ani rozlišitelné, ani centralizovatelné: jiný režim koexistující se separací a totalizací tvrdých segmentů.¹ Řekneme dokonce, že fašismus implikuje molekulární režim odlišný jak od molárních segmentů, tak od jejich centralizace. Fašismus bezpochyby vynalezl pojem totalitárního státu, ale není důvod definovat jej pojmem, který sám zavádí: existují totalitární státy stalinistického typu nebo typu vojenské diktatury, které nejsou fašistické. Pojem totalitárního státu se vztahuje jen na makropolitické měřítko, týká se tvrdé segmentarity a zvláštního způsobu totalizace a centralizace. Ale fašismus je neoddělitelný od množících se molekulárních ohnisek, která přeskakují z místa na místo a jsou v interakci před tím, než začnou všechna společně rezonovat v nacionálněsocialistickém státě. Rurální fašismus a fašismus města anebo čtvrti, mladý fašismus a starý, bojující fašismus, fašismus levicový a pravicový, fašismus páru, rodiny, školy či kanceláře: každý fašismus je definován mikro-černou dírou, která tu je sama za sebe a komunikuje s ostatními předtím, než začne rezonovat ve velké, zobecněné centrální černé díře.² Fašismus vzniká, jakmile je do každé černé díry, do každého výklenku instalován *válečný stroj*. I po svém vybudování potřebuje nacionálněsocialistický stát vytrvalost oněch mikro-fašismů, které mu dodávají nesrovnatelný prostředek, jak působit na „masy“. Daniel Guérin správně říká, že Hitler dobyl moc spíše než německý štáb, proto-že od začátku disponoval mikro-organizacemi, které mu daly „nesrovna-

¹ Franz Kafka, *Zámek*, hlavně kap. XIV (Barabášova prohlášení). Parabola dvou kanceláří – molární a molekulární – tedy nemá jen fyzikální interpretaci, jak je tomu u Eddingtona, ale i interpretaci čisté byrokratickou.

² Sila Fayeovy knihy *Langages totalitaires*, Hermann, Paris 1972, počítá v tom, že ukázala multiplicitu ohnisek praktik a sémiotik, na jejichž podkladě se nacismus konstituuje. Proto je Faye zároveň první, kdo provádí striktní analýzu pojmu totalitárního státu (původem italského a německého) a kdo odmítá definovat italský fašismus a německý nacismus prostřednictvím tohoto pojmu (který operuje na jiné rovině než onen „skrytý proces“). Ke všem těmto bodům se Jean-Pierre Faye vyjádřil v *La critique du langage et son économie*, Gallilée, Paris 1973.

teinou, nenahraditelnou schopnost proniknout do všech buněk společnosti, měkkou a molekulární segmentaritou, proudem schopným zaplavit všechny typy buněk. Pakliže kapitalismus nakonec považoval fašistickou zkoušenost za katastrofální a dal přednost spojenectví se stalinickým totalitarismem, který byl podle něj mnohem rozumnější a přístupnější, bylo to proto, že měl klasičtější a méně plynoucí segmentaritu. Fašismus je nebezpečný pro svou mikro-politickou či molekulární moc, protože je to masové hnutí: rakovinné tělo spíše než totalitární organismus. Americký film často ukázal molekulární ohniska, fašismus bandy, gangu, sekty, rodiny, vesnice, čtvrti, vozidla, který nikoho nešetří. Jen mikro-fašismus může být odpovědí na globální otázku: proč touha touží po vlastním potlačení, jak může chtít své potlačení? Jistě se masy nepodřizují moci pasivně; ani „nechtějí“ být potlačovány v nějaké masochistické hysterii; navíc nejsou ani podvedeny jakýmsi ideologickým lákadlem. Ale touha je vždy neoddělitelná od složitých uspořádání procházejících nutně molekulárními úrovněmi, od mikro-formací již formujících situace, postojů, vjemů, anticipace, sémiotiky atd. Touha nikdy není nediferencovanou proudovou energií, ale vyplývá z propracované montáže, z *inženýringu* silných interakcí: měkká segmentarita pracující s molekulárními energiemi a případně určující touhu jako fašistickou. Levicové organizace nejsou poslední, kdo vyměšovaly mikro-fašismus. Je velmi jednoduché být antifašistou na molární úrovni a nevidět přítom fašistu, jehož podporujeme, živíme a milujeme sami v sobě prostřednictvím osobních a kolektivních molekul.

Je ovšem nezbytné vyhnout se čtyřem omylům týkajícím se této měkké a molekulární segmentarity. První je axiologický a spočívá ve víře, že trocha měkkosti stačí k tomu být „lepší“. Ale fašismus je nebezpečný hlavně svými mikro-fašismy a jemné segmentace jsou stejně škodlivé jako ty nejtvrdší. Druhý je psychologický, jako by molekulární bylo oblastí imaginace a vztahovalo se pouze na individuální či mezi-individuální. Ale reálné sociální je stejně na jedné linii jako na druhé. A třetí věc je, že ony dvě formy se neliší jednoduše rozměrem, jako malá a velká forma; a ačkoli je pravda, že molekulární působí v detailu a prochází malými skupinami, přesto není o nic méně koextenzivní s celým sociálním polem než je molární organizace. Konečně, kvalitativní rozdíl těchto dvou linií nebrání jejich oživení nebo protínání se, vždy je mezi nimi přímo nebo nepřímý úměrný vztah.

V prvním případě, čím je molární organizace silnější, tím víc sama volává molekularizaci svých prvků, vztahů a základních aparátů. Když se stroj stává strojem planetárním či kosmickým, mají uspořádání čím dál větší tendenci se miniaturizovat, stát se mikro-uspořádáními. Podle Gordova vzorce je jediným prvkem práce zbylým ve světovém kapitalismu molekulární nebo molekularizované individuuum, to znamená „masové“ individuuum. Korelátorem administrativy velké organizované molární jistoty je mikro-řízení malých strachů, neustálá molekulární nejistota, takže by mottem ministerstev vnitra mohlo být: makro-politika společnosti pro a skrze mikro-politiku nejistoty.¹ Nicméně druhý případ je ještě důležitější, molekulární pohyby už nedoplňují, ale brání a prolamují velkou světovou organizaci. O tom mluvil prezident Giscard d'Estaing v přednášce o politické a vojenské geografii: čím je větší rovnováha v překódovávajícím a přezbrojeném duálním stroji mezi Západem a Východem, tím větší je „destabilizace“ na jiné linii, severojižní. Vždy je tu nějaký Palestinec, nebo ale také nějaký Bask či Korsičan, který s sebou přináší „regionální destabilizaci bezpečnosti“.² Dva velké molární tábory Východu a Západu jsou neustále sužovány molekulárními segmentací způsobující příčnou prasklinu, kvůli níž si jen stěží udržují vlastní segmenty. Jako by mezi segmenty vždycky proudila linie úniku, byt' byla jen nepatrným potůčkem, a unikala jejich centralizaci a vyhybala se jejich totalizaci. Hluboká hnutí otřásající společností se prezentují tímto způsobem, ačkoli jsou nutně „reprezentována“ jako konfrontace molárních segmentů. Je špatně řečeno (jmenovitě v marxismu), že je společnost definována svými protiklady. Platí to jen ve velkém měřítku. Z hlediska mikro-politiky je společnost definována molekulárními liniemi úniku. Vždycky je tu něco, co proudí či uniká, co se vymyká binárním organizacím, aparátu rezonance, překódovávajícímu stroji; to, co si spojujeme se „změnou hodnot“, mladé, ženy, blázný atd. Květen 68 ve Francii byl molekulární a okolností, jež k němu vedly, byly z hlediska makro-politiky nevnímátné. Stává se, že lidé omezení nebo velmi starí chápou onu událost lépe než ti nejvyšší politické nebo ti, co se za ně z hlediska organizace považují.

¹ O této komplementaritě „makro-politika bezpečnosti – mikropolitika strachu“ viz Paul Virilio, *Amizé*, s. 96, 130, 228–235. Často jsme si ve velkých moderních městech všimli této mikro-organizace permanentního „stresu“.

² Valéry Giscard d'Estaing, řeč z 1. června 1976, in: *l'Institut des hautes études de défense nationale* (celý text in: *Le monde*, 4. června 1976).

Jak řekl Gabriel Tarde, bylo třeba vědět, kteří rolníci a ve kterých regionech jižní Francie přestali zdravit místní statkáře. Starý překonaný statkář mohl v tomto ohledu hodnotit věci lépe než modernista. Stejně tak to bylo s Májem 68: všichni, kdo tuto událost hodnotili z pohledu makropolitiky, z ní nic nepochopili, protože jim cosi neurčitelného unikalo. Politikové, strany, syndikáty, hodné levičáků z toho bylo značně rozhořčeno; stále opakovali, že „okolnosti“ nebyly zralé. Bylo to, jako kdyby byli vizorně připraveni o celý duální stroj, jenž z nich činil rovnocenné partnery. De Gaulle i Pompidou to bizarně chápali lépe než ostatní. Unikali molekulární tok, nejdříve maličký, poté zvětšující se a stále neurčitelný... Nicméně opak je také pravdou: unikly a molekulární pohyby by nebyly ničím, kdyby znovu neprocházely molárními organizacemi a nepředělávaly jejich segmenty, binární rozdělení pohlaví, tříd a stran.

Jde tedy o to, že se molární a molekulární neliší pouze velikostí, měřítkem nebo dimenzí, ale i povahou uvažovaného referenčního systému. Možná je třeba vyhradit slova „linie“ a „segmenty“ pro molární uspořádání a hledat jiná slova, která by více vyhovovala molekulárnímu uspořádání. Pokaždé, když můžeme identifikovat dobře definovanou *segmentarizovanou linii*, vidíme, že pokračuje v jiné formě jako *kvantový tok*. A pokud každé můžeme klást „centrum moci“ na hranici těchto dvou a definovat je nikoli jako absolutní vykonávání moci v určité oblasti, ale prostřednictvím relativních adaptací a přeměn, jež působí mezi linií a tokem. Vezměme si peněžní linii se segmenty. Tyto segmenty lze definovat z různých hledisek: například z hlediska rozpočtu společnosti: reálné mzdy, čisté výděly, platy vedení, úroky z kapitálu, rezervy, investice atd. Tato linie měna-platba se vztahuje k jinému aspektu, to znamená k toku měna-financování, který již neobsahuje segmenty, ale póly, singularity a kvanta (póly tohoto toku jsou tvorba a zrušení měny, singularity jsou nominální volné fondy, kvanta jsou inflace, deflace, stagflace atd.). V tomto ohledu lze hovořit o „proměnlivém, spastickém, tvůrčím a kruhovém toku“ spojeném s touhou a vždy ležícím pod pevnou linií a jejími segmenty určujícími úrok, nabídku a poptávku.¹ V platební bilanci znovu nacházíme binární segmentaritu, která například rozlišuje tak řečené autonomní a kompenzační operace; ale samotné pohyby kapitálu se nenechávají takto

¹O „toku s měnicí se moci“ a rozdílu dvou měn viz Bernard Schmitt, *Monnaie, salaires et profits*, P.U.F., Paris 1966, s. 236, 275–277.

segmentarizovat, protože jsou „vzhledem ke své povaze, s ohledem na své trvání a osobu věřitele i dlužníka *maximálně dekomponované*“, a také „už se neví, kudy vést čáru“ vzhledem k tomuto toku.¹ Nicméně je mezi oněmi dvěma aspekty neustálá korelace, protože tok se vyčerpává lineární a segmentarizací a z nich zároveň vychází nová tvorba. Když se mluví o bankovní moci soustředěné především v centrálních bankách, jedná se právě o tuto relativní moc, spočívající v co možná „největší“ regulaci komunikace, přeměny a koadaptace dvou částí kruhu. Proto jsou centra moci definována mnohem spíše než zónou své moci tím, co jim uniká, nebo bezmocností. Zkrátka, molekulárno, mikro-ekonomie, mikro-politika nejsou definovány malostí svých prvků, ale povahou své „masy“ – kvantový tok oproti molární segmentarizované linii.² Zařídít, aby segmenty odpovídaly kvantům, přizpůsobení segmentů kvantům přináší změny rytmu a modu, které probíhají ve stylu pokus omyl, spíše než aby indikovaly všemocnost; a vždy něco uniká.

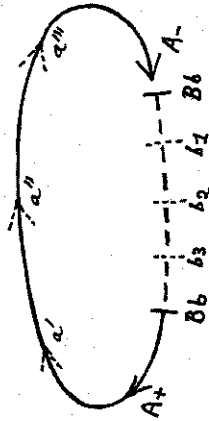
Mohli bychom uvést jiné příklady. Když mluvíme o církevní moci, vidíme, že se vždy vztahovala k jisté správě hříchů, která s sebou nese silnou segmentaritu (sedm smrtelných hříchů), měřící jednotky (kolikrát), pravidla ekvivalence a vykoupení se (zpověď, pokání...). Ale to, co bychom mohli nazvat molekulárním tokem hříšnosti, je velmi odlišné, byť komplementární: obsahuje v sobě lineární zónu, jako by bylo jejím prostřednictvím zprostředkováno, ale samo obsahuje pouze póly (prvotní hřích – vykoupení či milost) a kvanta („hřích nebýt si vědom hříchů“, hřích uvědomovat si hřích, hřích jako následek uvědomování si hříchů).³ Totéž by se dalo říct o toku kriminality oproti molární linii právního zákonníku a jejímu dělení. Nebo mluvíme-li o vojenské moci, moci armády, uvažujeme o linii segmentarizovatelné podle typu války přesně odpovída-

¹Michel Lelart, *Le dollar monnaie internationale*, Albatros, Paris 1975, s. 57.

²Vezměme si Foucaultovu analýzu v *Dohlížet a trestat* (Dauphin, Praha 2000) a to, čemu říká „mikrofyzička moci“: nejdeťv se skutečně jedná o miniaturizované mechanismy, molekulární ohniska působící v detailu nebo v nekonečně malém a konstituující spoušť „dis-ciplín“ ve škole, armádě, továrně, vězení atd. (viz s. 203n.). Ale na druhé straně se tyto segmenty a ohniska, jež v nich působí v mikrofyzickém měřítku, prezentují jako singularitu jistého abstraktního „diagramu“, jenž dosahuje na celé pole společnosti, nebo jako kvanta vybraná z jakéhosi toku – toku, definovaného „multiplicitou individuí“, určených ke kontrole (viz s. 284n.).

³Co se týče „kvantitativní hříšnosti“, kvant a kvalitativního skoku, můžeme odkázat k mikro-teologii vybudované Kierkegaardem v *Begrebet angst* (*Pojem úzkosti*).

jících státům, jež ji vedou, a politickým cílům, které si vytyčují (od války „omezené“ až k „totální“ válce). Ale podle Clausewitzovy intuice je válečný stroj značně odlišný, jde o tok *absolutní* války, proudící od útočného k obrannému pólu a určovaný pouze kvanty (hmotnými a psychologickými silami jako nominálními volnými prostředky války). O čistém toku můžeme říct, že je abstraktní a přitom reálný; ideální a přitom účinný; absolutní a přitom „diferencovaný“. Je pravda, že tok a jeho kvanta lze pochopit jen skrze ukazatele segmentové linie; a naopak tato linie a její ukazatelé existují jen prostřednictvím toku, který je zaplavuje. V každém případě vidíme, že segmentová linie (makro-politická) se noří a vybíhá do kvantového toku (mikro-politika), jehož segmenty neustále reorganizuje a burcuje:

A: tok a póly
a: kvanta
b: linie a segmenty
B: centrum moci
(Celék je cyklus nebo perioda)

Poeta Gabrielu Tardemu (1843–1904): jeho dlouho zapomenuté dílo *na* bylo znovu na aktuálnosti pod vlivem americké sociologie, a zvláště pak mikro-sociologie. Byl rozdrčen Durkheimem a jeho školou (ve stejné tvrdé polemice jako vedl Cuvier proti Geoffroyovi Saint-Hilairevi). Durkheim preferoval velké kolektivní reprezentace, které jsou většinou binární, rezonující, překódované... Tarde namítá, že kolektivní reprezentace předpokládají to, co je třeba vysvětlit, a sice „podobnost milionů lidí“. Proto se Tarde zajímá spíše o svět detailů či svět infinitezimálního: malé *imitace, protiklady a invence*, které utvářejí veškerou sub-representativní látku. A nejlepší Tardeho stránky jsou ty, kde analyzuje maličkou byrokratickou nebo lingvistickou inovaci atd. Durkheimiáni odpověděli, že se jedná o psychologii či inter-psychologii, a nikoli o sociologii. To je pravda jen zdánlivě, na první pohled se zdá, že mikro-imitace vede od jednoho individua k druhému. Ale zároveň má na hlubší rovině vztah nikoli k individuu, ale k toku či vlně. *Imitace je šířením toku; protiklad je binarizací, převedením toků na binaritu; invence je spojením či spojitostí různých toků.* A co je podle Tardeho tok? Je to víra nebo touha (dva aspekty každého uspořádání), tok je vždy proudem víry a touhy. Víry a touhy jsou zakla-

dem každé společnosti, protože jsou to toky a jakožto takové jsou „kvantifikovatelné“, jsou to skutečné sociální Krantity, zatímco pocity jsou kvalitativní a jsou to reprezentace, prostě výslednice.¹ Infinitezimální imitace, opozice, invence tedy jsou jako kvanta toku, vyznačující šíření, binarizaci nebo spojení věr a tuh. Z toho pramení důležitost statistiky s podmínkou, že se zaobírá body, a nikoli pouze „stationární“ zónou reprezentací. Neboť rozdíl nakonec vůbec neleží mezi společenským a individuálním (nebo interindividuálním), ale mezi molárními oblastmi reprezentací, jež jsou kolektivní nebo individuální, a molekulárními oblastmi věr a tuh, kde rozlišení na společenské a individuální ztrácí veškerý smysl, protože toky nelze ani přiřadit k individuům, ani překódovat kolektivními označujícími. Zatímco reprezentace již definují velké celky nebo segmenty určené na linii, víry a touhy jsou toky určené kvanty, toky, které se tvoří, vyčerpávají a mění, spojují se, oddělují a kombinují. Tarde vynalezl mikro-sociologii, které dal veškerou její šíři a rozsah a přitom předem odhalil nesprávný výklad, jehož se stane obětí.

Segmentovou linii a kvantový tok lze tedy rozlišit takto. Mění se tok vždy obsahuje něco, co uniká a co se vyhýbá kódům; a kvanta jsou právě znaky či stupně deterioralizace v dekodovaném toku. Tvrdá linie naopak obsahuje překódování, jež nahrazuje selhávající kódy, a segmenty jsou jako reteritorializace na překódovávající nebo překódované linii. Vratme se k prvnímu hříchu: právě on je aktem toku vymezujícím dekodování ve vztahu ke stvoření (s jediným zachovaným ostrůvkem pro Pannu Marii) a deterioralizace vzhledem k zemi Adamově; zároveň ale provádí překódování binárními a rezonančními organizacemi (vlády, církve, říše, bohatí–chudí, muži–ženy...) a komplementárními re-teritorializacemi (na zem Kainovu, práci, plození, peníze...). Ony dva referenční systémy jsou k sobě v obráceném poměru, takže se jeden vymyká druhému, druhý uvězuje první a zabírá mu v dalším úniku; jsou ale striktně komplementární a koexistenční, protože jeden existuje jen v závislosti na druhém; a přesto jsou odlišné a v přímém vztahu, aniž si všechny členy přesně odpovídají, protože druhý ten první uvězuje jen v „rovině“, která už není rovinou prvního, a první pokračuje v rozletu na vlastní rovině.

¹Podle Gabriela Tardeho je psychologické kvantitativní, pokud ale studuje touhu a víru jako složky pocitů. A logika je kvantitativní, neomezuje-li se na formy reprezentace a zasahuje stupně víry a touhy a jejich kombinace: viz *La logique sociale*, Alcan, Paris 1895.

Společenské pole je neustále ožívováno všemožnými pohyby dekódování a deterritorializace, které zachvacují „masy“ různými rychlostmi a tempy. Nejde o rozpory, ale o úniky. Na této úrovni je všechno problémem *masy*. Například od 10. do 14. století vidíme zrychlení faktorů dekódování a rychlosti deterritorializace: masy posledních nájezdníků se vy-
 nořují ze severu, východu a jihu; z vojenských mas se stávají loupežné bandy; církevní masy jsou vystaveny nevěřícím a heretikům a vytýčují si čím dál deterritorializovanější cíle; masy rolníků opouštějí území pánů; masy pánů, které musí najít mnohem méně teritoriální způsoby využívání než je nevolnictví; městské masy separující se od vesnice a nacházející ve městech čím dál méně teritoriální vybavení; ženské masy se odpoutávají od starého milostného a manželského kódu; peněžní masy přestávají být předmětem hromadění a napájejí velké komerční okruhy.¹ Můžeme tu uvést křížové výpravy, jako příklad spájení těchto toků, kdy každý oživuje a urychluje jiné (dokonce i tok ženskosti u „vzdálené Princezny“ a tok dětí v křížových výpravách ze 13. století). Ale zároveň tu nerozlučně vznikají překódování a reterritorializace. Křížové výpravy se nechají překódovat papežem a jsou jim určeny teritoriální cíle. Svátá země, Boží mír, nový typ klášterů, nové podoby měny, nové typy využívání rolníka skrze pronajímání pozemků a námezdní pracovní poměr (nebo návraty k poddanství), reterritorializace města atd. tvoří složitý systém. Tady musíme uvést rozdíl mezi dvěma pojmy, *spájením* a *spojením* toků. Zatímco „spájení“ označuje způsob, jak se dekódované a deterritorializované toky navzájem oživují, jak zrychlují společný únik a přidávají či stupňují kvanta, „spojení“ týchž toků naopak indikuje jejich relativní zastavení, je jako bod akumulace, který ucpává nebo zalepuje linii úniku, provádí všeobecnou reterritorializaci a přivádí toky pod nadvládu jednoho z nich, schopného je překódovat. Ale pokaždé je to z prvního hlediska právě ten nejdeteritorializovanější tok, který provádí akumulaci nebo spojení procesů, určuje překódování a slouží z druhého hlediska za základ reterritorializace (už jsme se setkali s teorem, podle něhož se reterritorializace vždy odehrává na tom nejdeteritorializovanějším). Městská obchodní buržoazie tak spojuje či kapitalizuje vědění, technologii, uspořádání a okruhy, do je-

¹ Ke všem těmto bodům viz zvláště Maurice Dobb, *Studies in the Development of Capitalism*, rev. ed. International Publishers, New York 1964; Georges Duby, *Guerriers et paysans*, Guimard, Paris 1973.

jichž závislosti *vstoupí* šlechta, církev, řemeslníci i rolníci. Protože je špicí deterritorializace, opravdovým urychlovačem částic, proto také vykonává celkovou reterritorializaci.

Úkolem historika je určit „období“ koexistence nebo současnosti oněch dvou pohybů (na jedné straně dekódování–deterritorializace, na druhé druhé překódování–reterritorializace). V tomto období rozlišujeme molekulární a molární aspekt: na jedné straně *masy* nebo *toky* se změnami, kvanty deterritorializace, spojenými, zrychlenými; na straně druhé *třídy* nebo *segmenty* s binárním uspořádáním, rezonancí, spojením či akumulací, linií překódování ve prospěch jedné linie.¹ Rozdíl mezi makro-historií a mikro-historií se vůbec netýká délky uvažované doby, dlouhé nebo krátké, ale odlišných referenčních systémů, podle toho, jestli uvažujeme překódovanou segmentovou linii nebo měnící se kvantový tok. Tuhy systém nezastavuje druhý systém: neustále se měnící tok pokračuje pod linií, zatímco linie totalizuje. *Masa* a *třída* nemají stejné obrysy ani dynamiku, ačkoli tataž skupina může mít obě označení. Buržoazie jako *masa* a jako *třída*... *Masa* nemá k ostatním masám stejné vztahy jako *masa* „odpovídající“ třída k ostatním třídám. Samozřejmě, že mocenské vztahy a násilí jsou na obou stranách. Ale jde právě o to, že tentýž boj na sebe bere dvoji, velmi odlišnou podobu, u níž nejsou tataž vítězství a prohry. Pohyby *masy* se zrychlují a střídají (nebo se na dlouho zeslabují, nastávají dlouhá ustrnutí), ale skáčí z jedné třídy na druhou, procházejí změnami, uvolňují nebo vysílají nová kvanta, která mění třídní vztahy, zpochybňují jejich překódování a reterritorializaci a nutí nové linie úniku procházet jinudy. Pod reprodukcí tříd vždy leží proměnlivá *masa* *mas*. Politika působí skrze makro-rozhodnutí a binární výběr, binarizované zájmy, ale oblast rozhodovatelného zůstává úzká. Politické rozhodnutí se nutně noří do světa mikro-rozhodnutí, přitažlivosti a touhy, které musí zkoumat a

¹ Rosa Luxemburgová (*Essays* I. Maspero, Paris 1969) formulovala problém rozdílu a vztahů mezi *masami* a *třídami*, ale stále ještě ze subjektivního hlediska: *masy* jako „pudový základ třídního vědomí“ (viz člunek Boulta a Moiroux v „Rosa Luxembourg vivante“, in: *Parissans*, 1969). Badiou a Balinès předkládají objektivnější hypotézu: *masy* jsou „neproměnné“, stojící obecně proti formě–státu a vykořisťování, zatímco *třídy* jsou historické proměnné určující konkrétní stát a v případě proletariátu možnost jeho účinného rozpadu (*De l'idéologie*, Maspero, Paris 1976). Ale jednak je těžké vidět, proč nejsou historickými proměnnými *samey masy*, a jednak proč je tento termín pořád vyhrazen pro vykořisťované („rolnická–plebejská *masa*“), když se stejně tak hodí pro panské, buržoazní – nebo dokonce méněové *masy*.

vyhodnotit jiným způsobem. Vyhodnocování toků a jejich kvant probíhající pod lineárními koncepcemi a segmentárními rozhodnutími. Porozhodná pasáž z Micheleta vyčítá Františkovi I., že špatně vyhodnotil proud emigrace, jenž s sebou do Francie přinesl spoustu lidí bojovících proti církvi: František I. v ní viděl jen příliv potenciálních vojáků, a nikoli masový molekulární tok, jehož Francie bývala mohla využít, když by prosazovala jinou Reformu, než jak tomu bylo.¹ Problémy se vždycky prezentují takhle. Ať už je dobrá, nebo špatná, politika a její rozhodnutí jsou vždycky molární, ale je to ono molekulární a jeho hodnocení, co ji „dělá“.

Teď jsme schopni lépe nakreslit mapu. Dáme-li slovu „linie“ znovu ten nejobecnější smysl, pak vidíme, že tu nejsou jen dvě linie, nýbrž tři. 1) Relativně tenká linie provázaných kódů a teritorialit; proto jsme vyšli od tzv. *primitivní* segmentarity, kde byl společenský prostor tvořen teritoriálními a rodovými segmentacemi. 2) Tuhá linie, která provádí dualní uspořádání segmentů, soustřednost kruhů v rezonanci, zobecněné překódování: společenský prostor tu implikuje *státní aparát*. Tento systém se liší od primitivního právě tím, že překódování nepředstavuje silnější kód, ale specifický proces odlišný od toho kódového (stejně tak není teritorializace dalším teritoriem, ale odehrává se v jiném než teritoriálním prostoru, přesně řečeno v překódovaném geometrickém prostoru). 3) Jedna nebo více linií úniku, vymezených kvanty a definovaných dekódováním a deteritorializací (je tu vždycky něco jako *válečný stroj*, co na těchto liniích funguje).

Tato prezentace má ale ještě tu nevýhodu, že se tváří, jako by tu nejdříve byly primitivní společností. Ve skutečnosti nejsou kódy nikdy oddělitelné od pohybu dekódování a teritoria od vektorů teritorializace, které jimi procházejí. Navíc k překódování a teritorializaci nedochází potom. Spíše bychom řekli, že je tu prostor, kde koexistují smíchané tyto tři typy linií, kmeny, říše a válečné stroje. Také bychom mohli říct, že tu jsou jako první linie úniku, *nebo* již ztuhlé segmenty a že jemné segmentace neustále oscilují mezi nimi. Vezměme si výrok podobného typu jako je ten od historika Pirena týkající se barbarských kmenů: „Barbaři se spontánně nevrhli na Říši; byli k tomu dotlačeni vpádem Hunů, který způsobuje“.

¹ Jules Michelet, *Histoire de France, Renaissance*.

bil celou řadu invází...¹ Na jedné straně tu máme tvrdou segmentaritu římské říše s centrem rezonance a periferií, s jejím státem, *pax romana*, geometrií, tábory a hranicemi. A pak se na horizontě objevuje zcela jiná linie, linie nomádů, kteří odcházejí ze stepi a pouštějí se do aktivního a plynu-lého úniku, všude vnášejí deteritorializaci, vypouštějí toky, jejichž kvanta se rozehřívají uchvátena válečným strojem bez státu. Stěhující se Barbaři se skutečně pohybují mezi dvěma póly: přicházejí a odcházejí, překračují znovu a znovu hranice, loupí a odírají, ale také se integrují a reteritorializují. Někdy se vnoří do říše, přisvojí si nějaký její segment a stávají se žoldnéry nebo členy federace, usazují se, zabírají půdu nebo sami vytvářejí (*tailleur*) stát (moudří Vizigótové). Jindy přecházejí na stranu nomádů, spojují se s nimi a splyvají (skvělí Ostrogótové). Možná proto, že byli Vandalové (Gótové druhé zóny) neustále poráženi Huny a Vizigóty, vytýčují linii úniku, díky níž jsou stejně silní jako jejich páni; byli jedinou tlupou či masou, která překročila Středozemní moře. Ale jsou to také oni, kdo provedl nejneocekávanější reteritorializaci, jakou byla říše v Africe.² Zdá se tedy, že ony tři linie nejen koexistují, ale přetvářejí se a každá z nich přechází do ostatních. Uvažovali jsme sumární případ, kde byly linie představeny odlišnými skupinami. Platí to tím spíš, jedná-li se o skupinu jedinou, o jediné individuum.

Proto bude lépe hovořit o simultánních stavech abstraktního Stroje. Na jedné straně je tu *abstraktní stroj překódování*: ten definuje tvrdou segmentaritu, makro-segmentaritu, protože produkuje nebo spíš reprodukuje segmenty tak, že staví dva a dva proti sobě, způsobuje, že všechna centra rezonují, a rozprostírá členitelný homogenní prostor, rýhovaný do všech stran. Takový abstraktní stroj odkazuje ke státnímu aparátu. Přesto ho se státním aparátem nezaměňujeme. Abstraktní stroj můžeme například definovat *more geometrico* nebo za jiných podmínek prostřednictvím „axiomatiky“; státní aparát ale není ani geometrie, ani axiomatika: je to pouze uspořádání reteritorializace ovlivňující s jistými omezeními a za jistých podmínek stroj překódování. Můžeme jen říct, že státní aparát má více méně tendenci identifikovat se s abstraktním strojem, jež ovlivňuje. Odtud získává smysl pojem totalitární stát: stát se stává totalitár-

¹ Henri Pirenne, *Mahomet et Charlemagne*, P.U.F., Paris 1970, s. 7.

² Viz Emile Félix Gautier, *Genséric, roi des Vandales*, Payot, Paris 1932 („právě proto, že byli nejslabší, věčně posttrkovaní zezadu, byli nuceni dojít nejdál“).

ním, když místo toho, aby v mezích svých možností uváděl světový stroj překódování do pohybu, se s ním identifikuje a vytváří podmínky pro „soběstačnost“, provádí reteritorializaci prostřednictvím „uzavřené ná-doby“ v umělé prázdnotě (nikdy to není ideologická, ale ekonomická a politická operace).¹

Na druhé straně, na opačném pólu, tu je abstraktní stroj změny, provádějící dekodování a deterritorializaci. To on vytýčuje linie úniku: řídí kvantové toky, zajišťuje tvorbu-spojení toků, vysílá nová kvanta. Sám je ve stavu úniku a sestavuje na svých liniích válečné stroje. Tvoří opačný pól, protože tuhé či molární segmenty neustále zanášejí, ucpávají, přehrazují linie úniku, kdežto on jim pořád umožňuje proudit „mezi“ tuhými segmenty v jiném, sub-molekulárním směru. Také je ale mezi těmito dvěma póly celá oblast čistě molekulárního vyjednávání, překladu, převodu (transdukce), kde jsou nedávno molární linie již rozrušovány prasklinami a trhlinami a podruhé jsou linie úniku již přitahovány černými děrami, toková spájení jsou již nahrazena omezujícími spojeními a kvantové emise přeměněny na body-centra. A to vše zároveň. Zároveň linie úniku spojují a pokračují v intenzitách, dávají tрыskat částicím-znakům z černých děr, ale také znovu padají do mikro-černých děr, kde víří, do molekulárních spojení, která je přerušují, a také vstupují do stábilních, binarizovaných, usoustrědněných, překódovaných segmentů, zaměřených na centrální černou díru.

Otázka *Co je středem či ohniskem moci?* je nám schopna ukázat pro-vázanost všech těchto linií. Řeč je o moci armády, církve, školy, o moci veřejné nebo soukromé... Mocenská centra se samozřejmě týkají tvrdých segmentů. Každý molární segment má své, svá centra. Můžeme namít-nout, že tyto segmenty samy předpokládají mocenské centrum jako to, co je odlišuje a spojuje, co je staví do opozice a působí jejich rezonanci. Mezi jednotlivými segmenty a centralizovaným aparátem ale neexistuje žádný rozpor. Na jedné straně ani ta nejtvrdší segmentarita nebrání cen-tralizaci: to proto, že společný centrální bod nefunguje jako bod, v němž by byly ostatní body smíchány, ale jako bod rezonance na horizontu za všemi

¹ Pro totalitarismus nemá určující důležitost veřejný sektor, protože v mnoha případech zůstává ekonomie liberální, ale umělé vytváření „uzavřených nádob“, zvláště ménové a průmyslové. Hlavně v tomto smyslu tvořil italský fašismus a německý nacismus totalitární státy, jak to ukazuje Daniel Guérin (*Fascisme et grand capital*, Maspéro, Paris 1968, kap. IX).

ostatními body. Stát není bodem, který na sebe bere ostatní, ale ozvučnou skříní pro všechny body. A jako rezonátor pro centra a segmenty funguje, i když je to stát totalitární: jenom se tak děje v podmínkách uzavřené ná-doby, která zvyšuje jeho vnitřní dosah či znásobuje „rezonanci“ „vynuce-ným pohybem“. Na druhé straně a naopak, ani ta nejpřísnější centralizace nepotlačuje rozdílnost center, segmentů a kruhů. Když se vytýčuje pře-kódovávací linie, neděje se tak totiž, aniž by byla zajištěna převaha jed-noho segmentu nad jiným (v případě binární segmentarity), aniž by byla tomuto centru dána moc relativní rezonance ve vztahu k ostatním (v pří-padě kruhové segmentarity) a aniž by byl podtržen dominantní segment, jímž sama prochází (v případě lineární segmentarity). V tomto smyslu je centralizace vždy hierarchická, ale hierarchie je vždy segmentární.

Každé mocenské centrum je také molekulární a působí na mikrologickou látku, kde existuje pouze jako rozptýlené, roztroušené, zpomalené, miniaturizované, neustále posunované, účinkující skrze jemné segmen-tace a operující v detailu a detailu detailů. Analýzy „disciplin“ či mikro-mocí (škola, armáda, továrna, nemocnice atd.) svědčí podle Foucaulta o oněch „ohniskách nestability“, kde se konfrontují seskupení a nakupe-niny, ale také úteky a úniky, a kde vznikají převrácení.¹ Už se nejedná jen o ředitele školy, ale o dohlázele, nejlepšího žáka, lenivého žáka, škol-níka atd. Už ne generál, ale podřízení důstojníci, poddůstojníci, voják ve mně a také rebel, každý se svými tendencemi, póly, konflikty, poměry sil. Rotmistr a školník tu jsou uvedeni jen pro lepší pochopení; neboť mají molární i molekulární stránku a ožřejmují nám, že generál a vlastník také již měli tyto dvě stránky. Řeklo by se, že vlastní jméno neztrácí v těchto oblastech nerozlišitelnosti svou moc, ale nalézá novou. Máme-li mluvit jako Kafka, už se tu nejedná o úředníka Klamma, ale možná o jeho sekre-táře Momuse nebo další molekulární Klammy, kteří se mezi sebou a od Klamma liší o to víc, že už rozdíly nelze určit („tito úředníci se nedrží vždy stejných knih, přesto knihy nepřemísťují, ale sami se přesouvají, a protože ulička je tak úzká, musí se mačkat jeden na druhého...“ „Tenhle úředník se Klammovi hodně podobá, a kdyby byl v Klammové kanceláři, u jeho

¹ Michel Foucault, *Dohlížet a trestat*, Dauphin, Praha 2000, s. 62: „Tyto vztahy sestupují hluboko do nitra společnosti, že se nenacházejí ve vztazích mezi státem a občany či na hranici tříd a že se nespokojují s reprodukováním (...) obecné formy zákona nebo vlády (...) def-inují nespočet míst vzdoru, ohnisek napětí, z nichž každé s sebou nese svá rizika konfliktu, zápasu, a přinejmenším dočasného převrácení vztahů moci.“

pracovního stolu a na dveřích bylo napsáno jeho jméno, už bych o tom ani chvílku nepochyboval...“ říká Barnabás, jehož snem by byla výhradně molární, byť jakkoli tvrdá a strašná, segmentarita, jako jediná záruka jistoty a bezpečí. Musí si však všimnout, že se molární segmenty nutně noří do oné molekulární polévky, která je využívá a zároveň jim rozmyšlá kon-tury). A neexistuje mocenské centrum, jež by tuto mikro-texturu nemělo. To ona – a nikoli masochismus – vysvětluje fakt, že utlačovaný stále může mít aktivní místo v systému utlačování: dělníci bohatých zemí se aktivně podílejí na vykořisťování třetího světa, vyzbrojování diktatur a znečišťování atmosféry.

Není to překvapivé, protože tato textura leží mezi linií překódování s tvrdými segmenty a konečnou kvantovou linií. Neustále mezi oběma osciluje, jednou převádí kvantovou linii zpět na segmentovou linii, podruhé umožňuje únik kvantových toků ze segmentové linie. To je právě třetí aspekt mocenských center nebo jejich hranice. Neboť jediným smyslem těchto center je převádět, jak nejlépe mohou, kvanta toku na segmenty linie (jen segmenty jsou nějakým způsobem totalizovatelné). Ale tady se setkávají zároveň s principem své moci a základem své bezmoci. A aniž si odporují, moc a bezmoc se navzájem doplňují a posluhují v jistém druhu fascinujícího uspokojení, což vidíme obzvlášť u těch nejprůměrnějších státníků, u nichž je to určující pro jejich „slávu“. Čerpají totiž slávu ze své krátkozrakosti, moc z bezmoci, neboť bezmoc potvrzuje, že nebylo na výběr. Jedinými „velkými“ státníky jsou ti, kdo se s toky spojují jako s pilotními výboji, znaky-částicemi, a vysílají kvanta překonávající černé díry: nikoli náhodou se tyto lidé setkávají pouze na liniích úniku, při jejich vytýčování, když se je snaží vytvořit, následovat a předběhnout, ačkoli se mohou mýlit a být poraženi (Hebrejec Mojžíš, Vandal Genseríc, Mongol Čingischán, Číňan Mao...). Ale neexistuje moc, která by ovládala samotné toky. Neovládáme ani růst „peněžní masy“. Promítáme-li do hranic vesmíru obraz pána, ideu státu nebo tajné vlády, pak jako by nad toky cosi vládlo stejným způsobem jako vládne nad segmenty, upadáme do směšné a fiktivní reprezentace. Lépe než stát podává obraz toků a jejich kvant burza. Kapitalisté mohou ovládat nadhodnotu a její distribuci, nemají však vládu nad tokem, z něhož nadhodnota plyne. Mocenské centra se naopak uplatňují v bodech, kde se toky proměňují v segmenty jsou to výměníky, konvertory, oscilátory. Samotné segmenty však na rozdíl od toků hodovací moci závislé nejsou. Naopak jsme viděli, jak se segmenty (nap

třídý) formují ve spojení mas a deterritorializovaných toků, a ten nejdeterritorializovanější tok určuje dominantní segment: dolarový segment ovládá měnu, buržoazní segment ovládá kapitalismus atd. Segmenty samy jsou tudíž závislé na abstraktním stroji. Ale to, co je závislé na mocenských centrech, jsou uspořádání, jež uvádějí tento abstraktní stroj do chodu, což znamená, že stále uzpůsobují změny masy a toku segmentům tvrdé linie, vzhledem k dominantnímu segmentu a ovládaným segmentům. V těchto uzpůsobeních může být spousta zvrácených výmyslů.

V tomto smyslu budeme například hovořit o bankovní moci (světová banka, centrální banky, kreditní banky): jestliže tok měna–financování, kreditní měna, odráží masu ekonomických transakcí, pak na bankách závisí převod této vytvořené kreditní měny na *osvojenou* segmentární platební měnu, kovovou či státní, kupující majetek, který je sám segmentarizován (v tomto ohledu je důležitá úroková sazba). Na bankách závisí konverze těchto dvou měn, konverze segmentů druhé měny v homogenní celek a její konverze v jakýkoli majetek.¹ Totéž lze říct o každém mocenském centru. Každé mocenské centrum má tři aspekty nebo tři zóny: 1) zóna moci, s vazbou na segmenty tuhé a tvrdé linie; 2) zóna nerozlišenosti, ve vztahu k šíření v mikro-fyzické látce; 3) zóna bezmoci, vzhledem k tokům a kvantům, které dokáže pouze konvertovat, aniž je kontroluje nebo určuje. Každé mocenské centrum tedy čerpá svou moc z hloubky své bezmoci: odtud plyne jeho radikální špatnost a marnost. Lépe být malým kvantovým tokem než konvertorem, oscilátorem, molárním distributorem! Vrátime-li se k peněžnímu příkladu, pak první zónu představují veřejné centrální banky; druhou „neohraničená série soukromých vztahů mezi bankami a vypůjčujícími si“; třetí představuje toužící tok peněz, jehož kvanta jsou definována masou ekonomických transakcí. Je pravda, že tyto problémy vznikají a objevují se v rovině samotných transakcí u jiných mocenských center. Ale ve všech případech je první zóna mocenského centra definována v rámci státního aparátu jako uspořádání, uvádějící do chodu abstraktní stroj molárního překódování; druhou určuje molekulární látka, v níž je toto uspořádání ponořeno; třetí definuje abstraktní stroj změny, toků a kvant.

¹ O těchto aspektech bankovní moci viz Suzanne de Brunhoff, *L'offre de monnaie*, Maspero, Paris 1971, především s. 102–131.

Ale nemůžeme říct, že by byla některá z těchto linií ze své přirozenosti a nutné špatná a jiná dobrá. Zkoumání nebezpečí každé linie je předmětem pragmatiky nebo schizo-analýzy, která si umínuje, že nebude reprezentovat, interpretovat ani symbolizovat, ale jen tvořit mapy a rýsovat linie, vyznačovat jejich směsi a zároven i rozdíl. Podle Nietzscheho Zarathustra a Castanedova Dona Juana jsou tu tři, nebo dokonce čtyři nebezpečí: nejprve Strach, potom Jasnost, následuje Moc a nakonec velké Znechucení, chuť zabítet a zemřít, Vášeň pro zrušení.¹ Uhádneme, co to je strach. Všichni se bojíme zráty. Toužíme po bezpečí, velké molární organizaci, jež je nám oporou, stromovitostech, kde se zachytáváme, binárních strojích, které nám dávají dobře definovaný status, rezonancích, do nichž vstupujeme, po systému překódování, jenž nám vládne. „Hodnoty, morálky, vlasti, náboženství a osobní jistoty, jež nám štědře poskytují naše marnivost a samolibost, jsou sídla, která svět zatizuje pro ty, kdo si myslí, že se díky nim drží na nohou a odpočívají mezi stabilními věcmi; nevědí nic o ohromném útěku, na nějž se vydávají... útěku před nární logice, oě na nás byli tvrdší v jednom segmentu, tím jsme my tvrdší v jiném, reteritorializujeme se v čemkoli, neznáme než molární segmentaritu, na úrovni velkých celků, k nimž patříme, i malých skupin, do nichž se dostáváme, i na úrovni toho, co se v nás děje nejintimnějšího a nejosobnějšího. Týká se to všeho, způsobu vnímání, druhu jednání, způsobu pohybu, životního modu, sémiotického režimu. Muž, který se při návratu domů ptá: „Je polévka hotová?“, žena, která odpovídá: „Ty se ale tváříš! Máš špatnou náladu?“, konfrontace dvou tvrdých segmentů. Čím je segmentarita tvrdší, tím víc nás uklidňuje. Tak to je strach a takto nás stáčí k první linii.

Druhé nebezpečí, Jasnost, se zdá méně zřetelné. Jasnost se totiž vlastně týká molekulárního. I ona se týká všeho, dokonce i vnímání a sémiotiky, avšak na druhé linii. Castaneda například ukazuje existenci molekulárního vnímání, jež nám nabízí droga (ale jako droga může sloužit spousta věcí): dosáhneme zvukového a vizuálního mikro-vnímání, a to nám odhaluje prostory a prázdna jako díry v molární struktuře. A jasnost je právě toto: rozdíl objevující se v tom, co se nám jevílo plné, ony díry

¹ Carlos Castaneda, *Učení Dona Juana*, Volvox Globator, Praha 1997, s. 72-76.

² Maurice Blanchot, *Lámité*, Gallimard, Paris 1971, s. 232.

v kompaktnu; a naopak tam, kde jsme před chvílí viděli ukončení jasně vyhraněných segmentů, tam jsou spíše nejasná třepení, přesahy, překryvání se, přesuny, akty segmentace, které už se neshodují s tvrdou segmentaritou. Vše začalo být zjevně pružné, mezery v plnosti, mlhavosti ve formách, vlnovky v čarách. Vše získalo jasnost mikroskopu. Věříme, že jsme všechno pochopili, a vyvozujeme z toho důsledky. Jsme novodobými rytíři, máme dokonce své poslání. Mikro-fyzika migrujícího nadržila makro-geometrii usedlíka. Ale tato pružnost a jasnost nejenže v sobě skrývají nebezpečí, nýbrž jsou samy nebezpečné. Především kvůli riziku, že pružná segmentarita bude v miniaturní formě reprodukovat neduhu tvrdého: rodinu nahrazujeme komunitou, manželství režimem směny a migrace, ale co je ještě horší, ustávají se mikro-Oidipové, mikro-fašismy tvoří zákon, matka cítí povinnost své dítě houpat, otec se stává mámou. Temné světlo, jež sem nedopadá ze žádné hvězdy a vyzáruje takovým smutkem: tato pohyblivá segmentarita vyplývá přímo z toho nejtěžšího a přímo ho kompenzuje. Čím více se celky stávají molárními, tím jsou jejich prvky a vztahy mezi nimi molekulárnější. Molekulární člověk za molární lidstvo. Člověk se deteritorializuje, dělá ze sebe masu jen proto, aby zadržl a zrušil pohyby masy a deteritorializace a vymýšlel všechno možné marginální reteritorializace, ještě horší než ty jiné. Pružná segmentarita ale hlavně vyvolává vlastní nebezpečí, která se nespokojují s produkcí nebezpečí molární segmentarity v malém, ani z nich pouze ne vyplývají, aniž je kompenzuji: viděli jsme, že mikro-fašismy mají svou specifčnost, mohou vykrystalizovat do makro-fašismu, ale mohou také plout na vlastní pěst po pružné linii a protěkat každou malou buňkou. Množství černých děr se velice dobře může necentralizovat a být jako viry přizpůsobující se nejrůznějším situacím, prohlubovat mezery ve vnímání a v molekulárních sémiotikách. Interakce bez rezonance. Namísto velkého paranoického strachu jsme zachvázeni tisícími malými monomaniemi, zjevnostmi a jasnostmi, hrncovními se z každé černé díry a netvořícími již systém, ale hukot a bzučení, oslepujícími světly, jež kohokoli obdařují posláním být podle sebe soudcem, katem, policajtem, gauleiterem.¹ Ovládli jsme strach, opustili břehy jistot, ale vstoupili jsme do systému neméně koncentrovaného, také organizovaného, do systému drobných nejistot, což způsobuje, že každého uvádí do jeho černé díry, kde

¹ Gauleiter = správce objektu v období hitlerovského Německa. (Pozn. překl.)

začne být nebezpečný, mít jasno, co se týče jeho případu, role a poslání, toto jasno je zneklidňující víc než jistoty na první linii.

Třetím nebezpečím je Moc, protože je na obou liniích zároveň. Postupuje od tvrdých segmentů, jejich překódování a rezonance, až k jemným segmentacím, s rozptylem a vzájemným působením, a naopak. Každý mocný muž skáče z jedné linie na druhou, střídá malý a velký styl, stylů a velkolepost, demagogii trafiky a imperialismus velkého funkcionáře. Ale celý tento řetězec a předivo moci jsou ponořeny do světa proměnlivých toků, jenz jim uniká. Právě bezmoc dělá moc tak nebezpečnou. Mocný muž neustále chce zastavit linie úniku a kvůli tomu uvěznit a fixovat stroj změny ve stroji překódování. Ale to může udělat jen tak, že vytvoří mezeru, tzn. nejdříve fixovat samotný stroj překódování, a to tak, že jej zachytí v lokálním uspořádání, které ho má provádět, dá zkrátka tomuto uspořádání dimenze stroje: to se děje v umělých podmínkách totalitarismu nebo „uzavřené nádoby“.

Ale je tu ještě čtvrté nebezpečí, a to nás bezpochyby zajímá nejvíc, protože se týká samotných linií úniku. Byl jsme tyto linie prezentovali jako jistý druh změny, tvorby, rýsuující se nikoli v představitosti, ale ve vlastní látce společenské reality, ač jsme jim přisoudili pohyb šipu a absolutní rychlost – bylo by příliš zjednodušující věřit, že jediným rizikem, z něhož mají strach a jemuž čelí, je nechat se přesto chytit, zanést, svázat, znovu zauzlovat, reteritorializovat. Samy vyznačují zvláštní zoufalství, jako pach smrti a obětování, jako válečný stav, z něhož oddecháme zlomeni: mají svá vlastní nebezpečí, odlišná od těch předchozích. Právě to přimělo Fitzgeralda říct: „Měl jsem pocit, že stojím za soumraku na opuštěné střelnici, v ruce prázdnou pušku, cíle sklopené. Jen ticho a zvuk vlastního dechu. (...) Mé sebe-obětování byla temná a vlhká střela.“¹ Proč je linie úniku válka, přinášející riziko, že se z ní vrátíme poražení a zničení, když jsme předtím zničili, co jsme mohli? V tom právě spočívá čtvrté nebezpečí: že linie úniku překoná zeď, opustí černé díry, ale místo aby se spojila s jinými liniemi a zvyšovala pokaždé své valence, *obráťí se v destruktci, čisté a jednoduché zrušení, vášeň zrušení.* Jako Kleistova linie úniku, podivná válka, kterou vede, a sebevražda, dvojitá sebevražda jako východisko měnicí linii úniku v linii smrti.

¹ Francis S. Fitzgerald, *The Crack-up*, in: *The Crack-up With Other Uncollected Pieces*, Edmund Wilson (ed.), New Directions, New York 1956, s. 77-78, 81.

Nedovoláváme se puďu ke smrti. V touze není žádná vnitřní pužení, jenom uspořádání. Touha je vždy uspořádána a je tím, čím jí uspořádání určuje, aby byla. Uspořádání vytýčující linie úniku je na stejné rovině jako ony a má charakter válečného stroje. Změny se vztahují k tomuto stroji, *jehož předmětem jistě není válka*, ale vysílání kvanta deterritorializace, průchod měnicích se toků (v tomto smyslu prochází každé stvoření válečným strojem). Mnoho důvodů nám ukazuje, že válečný stroj má jiný původ a je jiným uspořádáním než státní aparát. Svým nomádským původem je namířeno proti němu. Jedním ze základních problémů státu bude přivlastnění si válečného stroje, jenz je mu cizí, snaha udělat z něj součást svého aparátu ve formě pevné vojenské instituce; a v tomto ohledu bude stát vždy narážet na velké problémy. Právě když se stane jediným předmětem válečného stroje válka a změnu nahradí destrukce, tehdy se uvolňuje jeho nejkatastrofičtější náboj. Tato změna vůbec nebyla transformací války, to naopak válka je pádem nebo úpadkem změny, jako jediný předmět, který zbyl válečnému stroji, když ztratil svou schopnost změny. Je třeba říct, že válka je pouze strašným zbytkem válečného stroje, který se buďto nechal přivlastnit státním aparátem, nebo ještě hůř, který ze sebe vytvořil státní aparát, schopný pouze destrukce. Válečný stroj tedy již nevytýčuje měnicí se linie úniku, ale čistou a chladnou linii zrušení. (Později bychom chtěli předložit hypotézu týkající se tohoto složitého vztahu válečného stroje a války.)

Tady znovu docházíme k paradoxu fašismu a jeho odlišnosti od totalitarismu. Neboť totalitarismus je záležitosť státu: v podstatě se týká vztahu státu jako lokalizovaného uspořádání a abstraktního stroje překódování, jež provádí. Dokonce i když se jedná o vojenskou diktaturu, chápe se moci státní armáda, a ta také stát povyšuje do totalitárního stadia, nikoli válečný stroj. Totalitarismus je konzervativní *par excellence*. Kdežto u fašismu jde o válečný stroj. A když ze sebe fašismus vytvoří totalitární stát, už nikoli v tom smyslu, že by se chopila moci státní armáda, ale že se naopak válečný stroj zmocňuje státu. Na stopu nás přivedla jedna bizarní Viriliova poznámka: ve fašismu je stát mnohem více *sebevražedný* než totalitární. Ve fašismu se realizuje nihilismus. Narozdíl od totalitárního státu, který se snaží ucpat všechny možné linie úniku, se fašismus tvoří na intenzivní linii úniku, a tu mění na linii čisté destrukce a zrušení. Zajímavé je, jak nacisté od začátku oznamovali Německu, co přináší: svatební zvony (*noes*) a zároveň smrt, včetně vlastní smrti a smrti

Němců. Mysleli si, že zahynou, ale jejich dobývání stejně začne nanovo – Evropa, svět, planetární systém. A lidé křičeli bravo, ne proto, že tomu nerozuměli, ale protože chtěli tuto smrt skrze smrt ostatních. Je to jako touha stále znovu dát vše v sázku, vsadit smrt ostatních proti své vlastní a měřit vše „deleometry“. Román Klause Manna *Město* podává ukázkou zcela obyčejného nacistického diskursu či rozhovoru: „Našemu životu ubývalo čím dál tím víc heroického patosu. (...) Ve skutečnosti se teď nepochoduje, nýbrž vrávorá. Náš milovaný vůdce nás strhává do tmy, do nirvány. Jak bychom ho my básníci, kdo chováme zvláštní vztahy k temnotám a propasti, proto neobdivovali? (...) Ohnivě záře na obzoru, potoky krve na všech cestách a posedlý tanec těch, kdo to všechno přežili, *kdo ještě byli išeřeni, křepčení živých okolo mrtvých*.“¹ Sebevražda se nejvíce jeví jako trest, ale korunuje smrt ostatních. Vždycky lze říct, že to jsou jen opojné řeči a ideologie, nic jiného než ideologie. Ale není to pravda; nedostatečnost ekonomických a politických definic fašismu nepřináší jen nutnost přidat k nim vlny tak řečených ideologických určení. Raději sledujeme výzkumy P. Faye, když se ptá, jak se přesně tvoří nacistické výpovědi, které jsou používány stejně tak v politice a ekonomice jako v tom neabsurdnějším rozhovoru. V těchto výročních vždycky nacházíme „hloupý a odporný“ výkřik *Ať žije smrt!*, dokonce i na ekonomické rovině, kde expanze zbrojení nahrazuje růst spotřeby a investice se přesouvají od výrobních prostředků k prostředkům čisté destruktivní. Analýza fašismu provedená Paulém Viriliem se nám zdá být velmi přesná v tom, že ho definuje nikoli pojmem totalitární stát, ale sebevražedný stát: takzvaná totalitní válka se tu jeví ani ne tak jako státní podnik, ale válečný stroj, který si přivlastňuje stát a nechává jím procházet tok absolutní války, jehož jediným výsledkem je sebevražda samotného státu. „Spuštění skutečně neznámého materiálního procesu bez hranic a bez cíle. (...) Jakmile je spuštěn, nemůže jeho mecha-

¹ Klaus Mann, *Město*, Academia, Praha 2008, s. 211–213. Prohlášení tohoto typu se hojně objevují právě v okamžiku, kdy nacisté slaví úspěch. Viz slavné Goebbelsovy výroky: „Ve světě absolutní fatality, kde se Hitler pohybuje, už nic nemá smysl, ani dobro, ani zlo, ani prostor, ani čas, a to, co jiní lidé nazývají úspěchem, může považovat za kritérium. (...) Je pravděpodobné, že Hitler povede ke katastrofě...“ (*Hitler parle à ses généraux*, Albin Michel, Paris 1964). Tento katastrofismus může být v souladu s velkým uspokojením, dobrým svědomím a pohodlným klidem, jak to také vidíme v jiném kontextu u některých sebevražed. Existuje celá byrokracie katastrof. U italského fašismu se lze odvolat na analýzu M. A. Macciocchiho, „Sexualité féminine dans l'idéologie fasciste“, in: *Tel Quel*, 66, 1976: ženská eskadrona smrti, uvedení na scénu vdov a matek ve smutku, slogan „Kolebky a rakve“.

nismus vést k míru, protože nepřímá strategie efektivně umísťuje dominantní moc mimo obvyklé kategorie prostoru a času. (...) Hitler nakonec nachází nejistější prostředek vlády, uznání své politiky a vojenské strategie v hrůze každodennosti a jejího prostředí; a to až do konce, protože trosky, hrůzy, zločiny a chaos totalitní války spíše než aby odpudivou povahu její moci umenšovaly, obvykle její šíři naopak zvětšují. Telegram 71 představuje normální vyústění: *Prohrajeme-li válku, ať zhyne celý národ*, v němž se Hitler rozhodne spojit své snahy se snahami nepřátel, a dosáhnout tak destrukce vlastního národa zničením posledních životních zdrojů, občanských rezerv všeho druhu (pitné vody, pohonných hmot, proviantu atd.).¹ Šlo o zvrácení linie úniku v linii destrukce, oživující všechna molekulární ohniska fašismu a působící jejich interakci v rámci válečného stroje spíše než rezonanci ve státním aparátu. *Válečný stroj, jehož předmětem už byla pouze válka* a který spíše než aby přestal s destrukcí, souhlasil se zničením svých vlastních služebníků. Ve srovnání s tímto nebezpečím jsou všechna nebezpečí ostatních linií nepatrná.

Paul Virilio, *L'insécurité du territoire*, Stock, Paris 1976, kap. I. Ačkoli Hannah Arendtová totožuje nacismus s totalitarismem, uvádí princip nacistické vlády: „Jeich ideu nadvlády nemohl realizovat ani stát, ani jednoduchý aparát násilí, ale jen neustále se pohybující pohyb“, a dokonce i válka a riziko válečné prohrы zasahovaly do hry jako urychlovače (*Le système totalitaire*, Ed. du Seuil, Paris 1972, s. 49n., 124, 140, 207.).